

MAAOMAAVALITSUS

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

10. APRILLIL 1931. A.

Nr. 7

ÜHEKSAS AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: H. Avikson.

Tellimise hind:

Aastas	Kr.	5.—
Pooles aastas		2.50
Üksik number		—25
1923 aastak.		—50
1924		3.—
1925—1930 a. à		5.—

Toimetus ja talitus:

Tallinnas, Suur Roosikrantsi
uul. Nr. 12.
Telefon Nr. 4—72.
Jooksev arve: Eesti Panga Tal-
linna osakond Nr. 609.

Kuulutuste hind:

1 lhk. Kr. 20.—, ½ lhk. Kr. 10.—,
¼ lhk. Kr. 5.—, 1/8 lhk. Kr. 2.50,
1/16 lhk. Kr. 1.25.
Dokumentide kaotamise kuulu-
tused 50 senti dokumendi pealt.

Ilmub 20 korda aastas, iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti
kuudel ainult 10. päeval.

SISU:

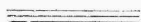
Omavalitsuste maaga varustamise küsimus on lahendatud	Lhk.	99
Maavalitsuste haridusosakonnad (maakooli- valitsused) praegu ja nende ümberkor- raldamise võimalused kulude kokkuhoiu ja otstarbekohasuse seisukohalt — A. Lusik	"	100
E Maaomaval. Liidu ja omavalits. tegevus	"	107
Maavalitsuste kulud 1. IV. 1928 — 31. III. 1929.	"	108
Maavalitsuste tulud 1. IV. 1928 — 31. III. 1929.	"	110
Välismaade omavalitsused	"	111
Õiendus	"	111
Küsimused ja vastused	"	112
Kuulutused	"	98

VALLAVOLIKOGUDE KODUKORD,

mis Kohtu- ja Siseministri poolt
5. dets. 1929 a. kinnitatud, on veel
saada E. Maaomavalitsuste Liidult.

Hind 15 senti,
10 ja rohkem eksempl.
tellides à 10 senti.

Kuulutatakse maksvusetakts.

1) Mart Hansu p. Lelli hobusepass, väljaantud Härjanurme vallavalitsusest 27. jaan. 1921 a. Nr. 94 all.

2) August Joosepi p. Johanson'i hobusepass, väljaantud Härjanurme vallavalitsusest 31. dets. 1925 a. Nr. 157 all Johannes Andrese p. Veske nimele.

3) Andres Kass'i hobusepass, väljaantud Härjanurme vallavalitsusest 27. jaan. 1921 a. Nr. 174 all.

4) Jakob Kõdarik'u hobusepass, väljaantud Pajusi vallavalitsusest Aleksander Jaagu p. Vihmann'i nimele.

5) Matvei Grinkini hobusepass, väljaantud Ahja vallavalitsusest 10. dets. 1920 a. Nr. 38 all.

Teie kinnitate

oma liikumata ja liikuvat varandust
tuleõnnetuse vastu

kõige soodsamatel tingimustel

Eesti Omavalitsuste Kinnitus A./S.

„OMA“

mis on omavalitsuste ühine kinnitusettevõtte ning mille tegevusest saadud tulud omavalitsuste kaudu rahvale tagasi lähevad.

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid üle Kr. 368.000.—.

Seltsi juhatus: Tartus, Riia tän. 41, oma majas, kõnetr. üldine 3-44 juhatus 5-62.

Peaagentuur: Tallinn, Harju tn. 48, kõnetr. 18-58.

Agendid kõigil pool.

Ilmus trükist

O. Suursööt

Finantsteadus

Hind 40 senti

VÄLJAANDJA
EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIT.

Tellimise aadress: Tallinn, S. Roosikrantsi
Nr. 12. Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Omavalitsuste maaga varustamise küsimus on lahendatud.

Viimaks ometi! Kuid kuidas?

Küsimus tõusis päevakorrale juba 1923 a., kui ringkonnavalitsejatele ülesandeks tehti wallamaad ja hooned, mis valla nimele kinnistamata, valdadele soovikorrall rendi peale anda. Sellest ajast on küsimus päevakorral seisnud. Aastaid on Maaomavalitsuste Liit samme astunud, et vallad oma maa ja majad tagasi saaksid. 10. veebr. s. a. Riigikogu poolt omavalitsuste ja üldkasulikkude organisatsioonide maaga varustamise seadusega, mis 23. veebr. s. a. „Riigi Teatajas“ ilmunud, on küsimus lõpuks lahendatud.

Kuid kuidas?

Ajalehe lugejad mäletavad, et seaduse eelnõu teistkordsel lugemisel võeti A. Lepsi ettepanekul § 1-le lõige juurde, millega valdade nimele kinnistamata, kuid valdade kasutada olevad kooli- ja wallamaad, mis endiste mõisaomanikkude poolt neile antud, neile omanduseks antakse. See oli õieti Maaomavalitsuste Liidu täiendusseaduse eelnõu juurde, ja see lõige pidi küsimuse, mis nii valusalt lõikab valdade elusse, täiel määral lahendama. Peale seda ei ole ajalehtedes teateid ilmunud, selle lõike saatuse kohta, millest oletada võiks, et see parandus seadusesse ka jäi. Kuid väljakuulutatud seaduses teda ei leidu. Vaikselt on ta kadunud, nagu ei oleks tal mingit tähtsust ja nagu ei vääraks selle paranduse väljajätmine selle fikseerimist. Just niisama, kui omal ajal hoolekande seadusest kadus selle seaduse kõige tähtsam §, mis selle seaduse demoraliseeriva mõju pidi hävitama, ilma, et seda kadumist keegi oleks kinninaelutanud, kadus nüüd maaga varustamise seadusest valdadele nii väga tähtis lõige § 1. juurde.

Või on siiski ka see küsimus kõigiti selgesti lahendatud?

Omavalitsuse komisjonis seletasid põllutöoministeriumi esindajad, et küsimust saab lahendada „R. T.“ nr. 33 — 1930 a. ilmunud Vabariigi Valitsuse määruse alusel, mis pärast omavalitsuse komisjon maa-

komisjoni poolt Maaomavalitsuste Liidu ettepanekul seadusesse võetud uue normi kustutas. Vastutus asja eest jääb täiel määral Põllutöoministeriumi kanda, kuigi vaevalt uskuda saab, et eespool nimetatud määrus küsimust lahendab. Selle asemel tahaks loota, et maaga varustamise seadus ise seda küsimust võimaldab lahendada, andes selleks kaudse võimaluse.

Kui võrrelda Põllutöoministeriumi poolt koostatud seaduse eelnõu (v. „Maaomavalitsus“ Nr. 5 — 1930 a. lhk. 84) seaduse tekstiga, siis on selles tunduv lahikuminek, ja mitte üksi § 6-das, mis Liidu ettepaneku kohaselt tunduvalt muudetud, vaid ka § 1 on enesele täiesti uue redaktsiooni saanud, mis hea tahtmise juures võimaldab väljalugeda Vabariigi Valitsuse õiguse ka algul nimetatud maade lahendamise kohta. On ju sellest paragrahvist kadunud sõna „tarvilikud“ ja § II lõige ütleb, et „eraldamisele kuuluvad maa-alad, nende suuruse ja otstarbed määrab Vabariigi Valitsus Põllutöoministri ettepanekul“.

Selle §-i I. lõige ei piira riiklikust maa-tagavarast eraldatavaid maa-alasid ühes päraldistega, mis pärast tahakski seadusest väljalugeda Vabariigi Valitsusele antud võimu küsimusi täies ulatuses lahendada.

Neile, kes toimetusele on saatnud küsimusi lahendamiseks, kas ka endised valdade sihtvarandused selle seaduse lahendamisele kuuluvad, olgu eelmised read ühtlasi ka vastuseks. Kõneall oleva seaduse abil tuleb katsuda ka neid küsimusi lahendada. Kuna rendimaksimine lõpeb kinnisvarade üleandmise puhul maaga varustamise seaduse põhjal, tuleb omavalitsustel juba oma huvides seaduse kasutamiseega rutata, tehes vastavat ettepanekut Põllutöoministeriumile.

Maa-alade nimekirja, mille eraldamist vallaomavalitsused vallale nõuavad, tulevad võtta ülesse ka senised sihtvarad, äärmärkides nende suurust ja otstarvet.

3. aprillil 1931.

Maavalitsuste haridusosakonnad (maakoolivalitsused) praegu ja nende ümberkorraldamise võimalused kuldade kokkuhoiu ja otstarbekohasuse seisukohalt.

A. Lusik.

Pärnu Maavalitsuse Haridusosakonna juhataja.

Maavalitsuse haridusosakondade (maakoolivalitsuste) korralduse aluseks on teatavasti kolm seadusandlist akti 1917 a. enne Eesti Vabariigi loomist meie tolleaegse esimese Eesti rahvaesinduse — Eestimaa Maanõukogu poolt ja nimelt:

1) Maaomavalitsuste võimkond (kompetents), mis ära määrab, et üksikasjalikult kuulub maaomavalitsuste võimkonda „kooli ja väljaspool kooli hariduse eest hoolekandmine ja juhtimine“.

2) Maakonna nõukogude (maavolikogude) kodukord, mis antud Eesti Maanõukogu poolt Ajut. Val. 22. VI 1917. a. maksmapanemise seaduse põhjal ja mille § 35 määrab ära maavalitsuste juures hariduseosakondade asutamise.

3) „Eestimaa Koolivalitsuse ajutine korraldus“ 11. aug. 1917 a., millega kaotati ära veneaegsed kihelkonna koolivalitsused ja tema all olevad koolid ning haridusasutised läksid maakonna koolivalitsuse alla.

Neist esimesed kaks: maaomavalitsuste võimkond ja maavolikogude kodukord määravad ära ainult üldjoontes haridusosakonna funktsioonid, üksikasjalikult aga määrab kindlaks maavalitsuse haridusosakonna (maakoolivalitsuse) tegevuse ja ülesanded „Eestimaa Koolivalitsuse ajutine korraldus“. Ta jagab koolivalitsuse korralduse kolmeastmeliseks:

1) vallakoolivalitsuse — valdades, milline hiljem kaotatud vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuse korraldamise seadusega 1926. a. ja need ülesanded pandud vallavalitsuse peale;

2) maakonna koolivalitsuse (praegune maakoolivalitsus) — maakondades, milline funktsioneerib maavalitsuse haridusosakonnana ja

3) maakoolivalitsuse — keskvalitsusena, milline hiljem haridusministeeriumiks moodustati ministeeriumite korraldusseadustega.

Maakoolivalitsuse (haridusosakonna) moodustamine „Eestimaa ajut. koolivalitsuse korraldusega“ 1917 a. oli vajaline ja isegi hädatarviline, sest veneaegne süs-

teemitu ja killustatud koolide järelevalve administratsioon oli sedavõrd puudulik, et pidi paratamata looma meie oludele vastavad uued asutised hariduse ja koolielu juhtimiseks ning korraldamiseks. Olid ju vene ajal algkoolid liigitatud usu järele ja kumbagi usu koolil olid oma kohapealsed isikud, asutused ja valitsused, kes koole korraldasid, juhtisid ja revideerisid.

Igas vallas oli oma koolivanem — vallamavalitsuse poolt valitud isik kooli majandusliku külje hoolitsemiseks. Igas kihelkonnas olid lutheri- ja õigeusu kihelkonna koolivalitsused — esotasid kihelkonna koolivanematega. Nii, näiteks, oli Pärnu maakonnas vene ajal 20 õigeusu ja 11 lutheriusu kihelkonna koolivalitsust. Kohapealseteks koolide revideerijaks olid kirikuõpetajad, preestrid omas ringkonnas ja praostid — praostkondades. Igas kihelkonnas oli veel lutheriusu koolide üle mõisnikkude seast valitud kiriku eestseisja ehk vöölmünder. Peale selle oli ametis igas maakonnas 2 rahvakooli inspektori, asendades meie praeguseid koolinõunikke, ja rahvakoolide direktor, kes võis samuti revideerida koole, algades algkoolidest ja lõppedes keskkoolidega.

Oli paratamatu selge, et sellast ebakohast ja meie oludele vastuvõtmatut koolide korraldust ei saadud jätta ja meie tolleaegne maa kõrgem võim Maanõukogu kaotas ära kihelkonna koolivalitsused, pannes need ülesanded maaomavalitsuste peale. „Eestimaa ajutise koolivalitsuse korralduse“ najal oleme loonud uue Eesti kooli ja koolide korralduse. Esiteks on temas läbiviidud suure järjekindlusega teatav süsteem, teatavad kindlad põhimõtted, mis vääriavad allakriipsutamist, kui nurgakivid uue koolivalitsuse korraldusseaduses. Teiseks temas on läbiviidud kindlalt omavalitsusele omane demokraatlikkuse põhimõte — koolivalitsust juhatab vastava omavalitsuse esituskogu poolt valitud haridusosakonna juhataja ehk valdades — vallavanem. Kolmandaks; kollegiaalsuse põhimõte kooliküsimuste otsustamisel ja neljandaks — kõigi hariduse alal tegutsevate isikute (koolinõunikud,

õpetajad) koondamine ühiseks, süstemaatiliseks tööks hariduse alal.

Kuigi sellel seadusel on olemas mõningaid puudusi, kuid peab tähendama, et tal sellevastu on väga palju voorusi ja selle seaduse alusel loodud omavalitsuse haridust juhtivad asutised on suutnud küllalt edukalt 13 a. jooksul juhtida ja korraldada haridusala maal.

Maavalitsuse haridusülesanded pole aga piiratud mitte üksi nende ülesannetega, millised peale pandud „Eestimaa ajut. Koolival. korraldusega“, vaid kasvav elu ja tarvidus on toonud juurde aasta-aastalt uusi ülesandeid.

1920 a. maksma pandud „Avalik algkoolide seadus“ ja selle seaduse muutmise sead. 1930 a. ning vastavate määrustega on pannud haridusosakonnale suured ja vastutusrikkad ülesanded meie algkoolide korraldamisel, koolivõrgu väljatöötamisel, õpetajate registreerimisel, tunnikavade kinnitamisel, üldine kasvatus- ja õppetöö järelevalve maal. Oleks vast liigne ja ülearune üleslugeda kõiki neid ülesandeid, millised lasuvad haridusosakonnal algkoolide korraldamisel. Haridusosakond pole üksi järelevalve asutis av. algkoolide üle, vaid ühtlasi ka kutse-, täiendus-, kesk- ja erikoolide asutaja ja ülevalpidaja. On ju selge, et praegune vald oma kitsaste admin. piiridega ei suuda ülevalpidada ei kutse- ega täienduskoole, rääkimata keskkoolist ja see on tehtud maavalitsuste ülesandeks.

Peale puht kooli ülesannete on maavasusel väga suured ülesanded ka haridustöö korraldamisel väljaspoolt kooli. Vabaharidustöö — rahvaülikoolide, loengute, kursuste, pühapäevakoolide, lasteaedade jne. korraldamine on nõudnud haridusosakonnalt püsivat ja järjekindlat tööd. Tänapäeva haridusosakonna tööd ei saa kuidagi võrreldagi veneaegse vastavate asutiste töödega, sest tol ajal oli peamine ülesanne algkoolide korraldamine, ja tundmata oli vabaharidustöö.

Jättes praegu kõrvale maavalitsuste ülesanded hariduse alal ja selle töö ja tegevuse ulatuse, läheme küsimuse juurde, kuidas ümberkorraldada haridusosakonna tegevust kulude kokkuhoiu ja otstarbekohasuse seisukohalt. Ümberkorralduse küsimuse juures tuleb leida eestkätt vastus küsimusele — kas on maavalitsuse haridusosakond üldse vajaline? Sest viimasel ajal on nii ajakirjanduses („Päevaleht“) kui ka va-

litsevates ringkondades (Majandusmin.) ülestõstetud küsimus: maavalitsused kui üleaarused ja kulukad asutised üldse likvideerida. Teisalt aga leitakse siiski, et neid asutisi kaotada ei saa, aga vajavad põhjalikumalt ümberkorraldamist.

Haridusosakonna kohta aga rõhutatase, et ta tegevat vaid paralleelset tööd ja osutuvat asjatuks segajaks ministeeriumi ja õpetajate vahel.

Sellaste väidete ümberlükkamisel oleks asjatu peatuda, sest inimesel, kel vähegi ülevaadet haridusosakonna ülesannetest, saab vaevalt tõusta sellane küsimus.

Lähtudes seisukohalt, et maavalitsuse haridusosakond (maakoolivalitsus) on üleliigne asutis ja tuleb seepärast likvideerida, tekib küsimus: milliste asutiste peale panna need ülesanded? Kuna maavalitsuste likvideerimise siht ja eesmärk on: mitte uusi asutisi juurde luua, peaks järjekulult maavalitsuste ülesanded ära jagama olemasolevate haridust ja kooli korraldavate asutiste vahel, s. o. 1) Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumi ja 2) valdomavalitsuste vahel.

Kui koondada koolikorraldus peensus-teni H. S. M-i, siis oleks see:

1) Vastolus meie põhiseadusega, mis rajatud laialdase detsentralisatsiooni põhimõttele, nagu see demokraatlikus riigis teisiti olla ei saagi.

2) See oleks tegelikus elus raskelt teostatav ja sünnitaks riigile ja kodanikkudele erakorralisi kulusid asjaajamisel, kuna siis maakonnalinna asemel tegemist tuleb teha Tallinnaga.

3) See koormaks ministeeriumi väikeste, igapäevaste küsimustega ja mõjutaks sellega ministeeriumi autoriteeti alandavalt: juhtiv keskasutis muutuks igapäevaseid jooksvaid küsimusi lahendavaks bürooks, mis samuti oleks vastolus põhiseadusega, sest viimase järele kuulub riigi (ministeeriumi) võimkonda (põh.sead. § 12) ülevaale õpetuseandmise üle riigis, kuna kohapeal teostab hariduse korraldamist ja lahendab igapäevaseid jooksvaid küsimusi kohalik omavalitsus (p.-s. § 75), olgu see siis ühe- ehk kaheastmeline omavalitsus.

Ja ei oleks ka kuidagi ettekujutatav, kui iga väikeste küsimuste ja asjade lahendamisel peaks kodanikud pöörama otsekohe ministeeriumi. Ja sellaseid igapäevaseid jooksvaid asju on kohapeal lahendada nii vägagi palju. Näiteks, laste-

vanemate ja õpetajate vahelised konfliktid, õpetajate ajutised vabastamised, asetatjate määramine õpetajate haigestumisel, õpetajate teenistuskirjade pidamine ja palga väljaarvamine, lastevanemate kaebuste ja palvete lahendamine, kehvamate õpilaste toetuse jagamine ja toetusepalvete lahendamine, valve õpetajate, koolide, hoolekogude jne. tegevuse üle, koduõppuste ja kodukoolide registreerimine, vabaharidustöö korraldamine loengute, kursuste jne. näol, avalikkude rahvaramatukogude korraldus, kultuurilise valve korraldamine jne.

Ministeeriumis kõigi nende küsimuste lahendamine oleks otse võimatu, see raskendaks kodanikkudel asjaajamist ja teeks ametasutuse kättesaamatuks rahvale. See moodus, et haridusosakonna ülesandeid terves ulatuses võiks ministeeriumi peale panna, langeb igatahes ära. Ja kusagil vanemais riigis meie seda ka ei näe praktiseerivat.

Võiks siiski vast küsimus tõusta, et kas tõesti ei leidu mõningaid ülesandeid, milliseid saaks maavalitsuselt ministeeriumi peale panna. Kõne alla võiks siin tulla eestkätt kesk- ja kutsekoolid. Seda enam võib see küsimus kõne alla tulla, et ka praegu on H. S. M. ja Põllutööministeeriumil terve rida kesk- ja kutsekoole ülevalpidada. Kesk- ja kutsekoolide riigi koolideks muutmise poolt võib tuua veel väiteid, et riigikoolide juures ei tekiks sarnaseid nähteid, et iga maa- ja linnavalitsusel peavad olema tingimata oma koolid. Riigikoolide juures kaoks nähtus, et see omavalitsus, kelle ülevalpidada kool, nõuab võõraste laste poolt erilisi majanduslikke kulusid kõrgema õppemaksu näol. Kuid ka need väited on nõrgad, sest viimasel ajal enam pole tülküsimust teinud kesk- ja kutsekoolides õpilaste päritolu: kas ta maalt või linnast on.

Kesk- ja kutsekoolide riigikoolideks muutmise kohta peab aga üldiselt tähendama järgmist:

Tänini on riigi ja omavalitsuse ülesanded ja vahekorrad koolide korraldamisel väga selgelt väljakujunenud. Riik kannab õpetajate palgad, vastav omavalitsus koolide majanduslikud kulud. Riigikoolide juures peaks loomulikult riik koole ülevalpidama ja majanduslikud kulud kandma. Ja siis tekib küsimus — kummas suudab kesk- ja kutsekoole otstarbekohaselt ja vähemate kuludega ülevalpidada, kas riik või kohalik omavalitsus. Vastust

sellele küsimusele pole vaja, seda näitavad meile riigikoolid, kui ka teised riigiasutised, et need lähevad mitu korda kallimaks kui omavalitsuse asutised. Omavalitsus võib oma üksikute koolide eelarvetesse palju põhjalikumalt süveneda, kui seda saaks teha ministeerium. Kesk- ja kutsekoolide riigikoolideks muutmisel aluks ministeeriumile sajad koolid ja iga üksiku kooli majanduslikkude kulude üle kontrolli ja järelevalvet pidada oleks kesk-asutisel väga raske. Omavalitsuse koolide eelarveid sõeluvad ja kaaluvad terve rida instantse: koolihoolekogud, vastav osakond, maavalitsus, eelarve komisjon ja volikogu, kes kõik on igatahes rohkem tuttavad kohalikkude oludega kui ministeerium. Keskoolide riigikoolideks muutmist raskendab ja teeb selle otse võimatuks asjaolu, et siis, peaks riigi ülevalpidada võtma ka kõik linna keskkoolid, sest kuidas saaksid linnaomavalitsused sellega nõus olla, et riik ainult maakeskkoolide ülevalpidamise oma kanda võtaks, see oleks maaelanikkude soodustamine linnade arvel. See tooks aga suuri kulusid riigile juurde, sest peamiselt on keskkooli varandused, majad, sissesead jne. omavalitsuste omad ja nende vahekorrad õiendamine ja varanduste kasutamine tooks asjata sekeldusi ning oleks raskelt lahendatav.

Kokkuvõttes võib tähendada, et praegustest maavalitsuste haridusosakondade ülesandest eriti koolide ülevalpidamises ei saa midagi H. S. M. peale panna, kõik need ülesanded peavad kohaliku omavalitsuse peale jääma ja riigi keskvalitsuste ülesandeks jäägu põhiseadusega (§ 12) ettenähtud ülevalve õpetuse andmise üle ja üleriiklikult hariduse korraldamine.

Jääb seega järele veel teine võimalus — koolikorraldus kohtadel panna vallaomavalitsuste peale.

Kuid ka see moodus ei ole läbiviidav järgmistel põhjustel: 1) Hariduse- ja kooliküsimusi ei saa siduda valla administratiivpiiridega, ei saa sulgeda neid ühe väikese omavalitsusüksuse piirkonda. Ja kuigi uue vallaomavalitsuste korraldamise seadusega kaoksid kääbusvallad, ka siiski 1000—2000 elanikuga vallad, milliseid moodustavad enamuse, ei suudaks iseseisvalt koolikorraldust kohtadel lahendada. Juba praegu kaevatakse, et kohaliku koolivõrgu väljaarendamist takistavad eestkätt vallapiirid ja vallavalitsuste omavaheline

leppimatus. On küllalt juhuseid, et võõra valla lapsi ei taheta kooli võtta, nõutakse erilisi majanduslikke kulusid, mis teinekord lähevad kohtuprotsessideni.

Koolivõrgu korraldamine, koolide järelevalve, instrueerimine, kesk- ja kutsekoolide asutamine ja ülevalpidamine, õpetajate registreerimine, vabastamine, asetäitjate määramine, avalikkude raamatukogude võrgu korraldamine, vabaharidustöö jne. on ometi ülesanded, milliseid ei saa siduda vallaomavalitsusega. Ei jaksa ju ometi üks vallaomavalitsus üksinda ülevalpidada täiendus-, kutse- ehk keskkooli.

Ja kuidas saaks vallavalitsus asetäitjaid õpetajaid määrata? Kas kool sulgeda ja kuulutuse läbi otsida asetäitjat õpetajat! Ehk kes lahendaks kooli ja vallaomavalitsuse vahelised tüliküsimused, nagu: õpetajate maade küsimus, kooli teenija palkamine, vajalise krediidi määramine kooli ülevalpidamiseks jne.

Ei saa ju vaielda selle vastu, kui vallavalitsused ise peaks õpetajate teenistuskirju, kuid siis peaksid vallavalitsused ka loomulikult palgatabelid kokku seadma. Õpetajate palgatabelite kokkuseadmine on aga tingitud omakord tunnukavade ja loomulikult peaks siis vallavalitsused ka tunnukavad kinnitama ehk neile need kinnitatult kätte saadetama. Õpetaja palgatabeli kokkuseadmine on küllalt keeruline ülesanne ja alati muutuv ja selle kokkuseadmine nõuab teatud vilumust. Koolide õppetöö revideerimist ja instrueerimist loomulikult ei saa vallaomavalitsuse ülesandeks jätta vastavate asjatundjate puudumisel. Ka kesk-, kutse- ehk täienduskoolide asutamine ja ülevalpidamine ei mahu vallaomavalitsuse tegevusraamidesse. Vaevalt suudame meie ka lähemal aastail niikaugele jõuda, et igas vallas oleks oma täienduskool. Ministeriumi peale ka neid ülesandeid ei saa panna. Järjekuldselt, kas maavalitsuse likvideerimisega likvideerida ka täienduskoolid ehk anda need ja keskkoolid valdade ühiselt ülevalpidamiseks, teise sõnaga, valdade sihtühing pidagu sarnased koolid üleval, mis üksikult neile üle jõu käib. Valdade sihtühingute loomine on aga meie oludes väga küsitav. Täienduskoolide ülevalpidamiseks 4—5 valla vahel, umbes kihelkonna piirides, võiks veel kuidagi juttu teha, ehkki raskesti teeb valdadele vastava ühingu loomine, kulude jaotamine üksikute valdade vahel, kulude õiglase jagamise aluse leid-

mine: elanikkude ehk õpilaste arvu järele jne. Kuid keskkooli ülevalpidamiseks, mis maakondlise ulatusega, oleks sihtühingu asutamine hoopis raskendatud. Siin tuleb juba ühineda kas kõigil maakonnas olevail valdadel ehk teatud suuremal arvul valdadel. Sihtühingu loomisest aluseks võtta ainult neid valdu, kust õpilased koolis käivad ja õpilaste arvu järele kulude määramine on täiesti võimatu läbi viia. Sel juhul vaadatakse iga lapsevanema peale, kes õpilase keskkooli saadab, kui omavalitsusele kulude sünnitaja peale ja teiseks ei saa omavalitsus kindlaks määrata ette kui palju lapsi tema piirkonnast keskkooli läheb, et kulusid kindlaks määrata juba eelarve aasta alguks, kuna õppetöö tavaliselt algab sügisel. Valdade sihtühingute idee on meile täiesti võõras ja tundmata. Ta oleks väga raskelt liikuv aparaat, ilma vastutuseta ja isegi võib olla kulukam. Hea ju oleks, kui saaks luua ühine valdade sihtühing ühiste hoolekandeaasutuste, ühiste koolide, haigemajade jne. ülevalpidamiseks, kuid vaevalt saab niipalju ülesandeid kuhjata ühe sihtühingu kätte. Näiteks, on hoolekandeaasutust vaja 3 vallale, täienduskooli aga 6 vallale ja keskkooli 10 vallale, siis tuleb paratamatu asutada iga asutise tarvis oma eriülesandega sihtühing. Meil pole valdade vahel veel küllalt arenenud ühistunne. Kui praegu vallavalitsused protsessivad ja tekkivad tülid hoolealuse ülevalpidamise kulude asjus, kui ei taheta võõra valla last lähemale teise valla kooli võtta, kuidas siis võib loota nii libedalt sihtühingutes tegutsemist. Meie iga vallavalitsus tahab olla ise peremees. Ja kuidas saada sihtühingus vabatahtlikult ühist keelt rääkima sundida mitme poliitilise erakonna tegelasi! Siin paratamatu ei leita igakord ühtmeelt. Ja lõpuks kas sihtühingute loomisega ühe maavalitsuse osakonna ehk asutise asemele ei looda meil mitukümmend uut sihtühingute valitsust, mis võib olla läheb mitu korda kulukamaks, kui ühe maavalitsuse osakonna ülevalpidamine paari ametnikuga. Ja kas ei vii lõpuks sihtühingu asutamine, maakondlise ulatusega keskkooli ehk mõne teise asutuse ülevalpidamiseks — meid maavalitsuse juurde välja? Ja kui küsimus seada: mis on maavalitsus, kas ta ei ole lõpuks samuti maakondlise ulatusega sihtühing maakondliste asutiste loomiseks, ülevalpidamiseks ja korraldamiseks. Kas maavalitsus ei ole avalikõiguslik ühing

ehk korporatsioon ja tema ülesannete siht: korraldada maakonnas haridust, hoolekan- net, tervishoidu, valdade järelvalvet, teid jne. Ainult tema juhtivaid orgaane ei moodusta mitte vallaomavalitsused, vaid terve maakonna hääleõiguslikud kodanik- kud valimise teel. Ja kas sihtühingute administratsiooni kulud lõpuks kallimaks ei lähe, kui maavalitsuse ühe osakonna ad- ministratsiooni kulud. Ei tahaks ju us- kuda, et sihtühingute asjaajamine ja va- litsemine tasuta sünniks. Kahtlemata nõuab sellase ühingu valitsemine teatavaid kulusid.

Näiteks, on Pärnu maavalitsuse hari- dusosakonna valitsemisel ja ülevalpidami- sel 10 õppeasutist (kesk-, kutse- ja täien- duskoolid), nende õppeasutiste valitsemi- seks ja ülevalpidamiseks tuleks asutada 10 sihtühingut iga üks oma administrat- siooni kuludega. Ja kui need kulud kõik kokku võtta, kas see lõpuks ei tule kallim, kui seda teeb üks maavalitsuse osakond oma teiste ülesannete kõrval.

Sihtühingute asutamine, kuigi nende asutamine teha sunduslikuks vallaomava- litsustele, on praegustes oludes läbiviima- ta ja täiesti teadmata ning selgusetu, kas nad suudavad otstarbekohasemalt ja vä- hemate kuludega oma ülesandeid täita, kui praegused maavalitsused.

Võiks veel kõnelda täitsa uue tüübilise I astmelise kihelkonna omavalitsuse loo- misest. See oleks aga väga suur ja põh- jalik reform. Valla- ja omavalitsused lik- videerida ja uued kihelkonnaomavalitsused asutada, see on sarnane suure ulatusega küsimus, milline praegusel majanduslikul kehval ajal ei saa üldse kõne alla tulla. Lõ- putulemusena peab ka selles küsimuses ära märkima, et praegustel oludel ei saa ka maavalitsuse haridusalal olevaid üles- andeid panna vallaomavalitsuste peale, veel vähem aga lahendada seda küsimust valdade sihtühingute loomisega. Parata- matu peab jääma maakonna piirides vast- tav asutis, kelle ülesandeks jääb ja peab jääma koolide ja hariduse korraldus ja te- gevus. Siin tuleb aga vaatlusele võtta, milline ja millise konstruktsiooniga see asutis peab olema — kas riiklik eri- asutis või omavalitsusasutis.

Vastuse sellele küsimusele annab meie olemasolev demokraatline riigikord ja põ- hiseadus, kui „vankumatu juhe riikliku elu korraldamisel“. Põhiseadus asub: 1) laialdase detsentralisatsiooni põhimõtteil, 2) näeb ette kohapealsete ja riiklikkude

ülesannete ning võimu teostamist omava- litsusasutiste kaudu.

Ja käesoleval juhul on olemas koha peal 13 aastaste kogemustega ja traditsioonide- ga kujunenud maavalitsuste haridusosa- konnad (koolivalitsused), kellel pealegi tee- ned meie uue kooli loomisel, mispärast puudub vajadus luua nende asemele riik- likke eriasutisi. Oleks arusaamatus ha- kata eelistama uusi riiklikke asutisi ja tõmbama teravat joont omavalitsuse ja riigiasutise vahel: nii riiklikud kui oma- valitsuse asutised on Eesti Vabariigi asu- tised, on rahva teenistuses ja täidavad riiklikke ja ühiskondlikke ülesandeid.

Elu ja eesõigus on loomulikult sellel, kes teeb seda odavamalt ja otstarbekohase- malt.

Võtame siis ligema vaatluse alla maava- litsuste haridusosakonnad ja laseme arvu- del kõnelda.

Näiteks, on „Maaomavalitsuses“ toodud andmetel 1918 a. — 1926 a., s. o. 8 a. kes- tel maavalitsuste haridusosakondadele al- lundd keskmiselt 1207,25 algkooli — 2565 õpetajaga ja keskmiselt iga maavalitsuse kohta 110 algkooli — 233 õpetajaga. Siia juure on arvamata hiljemalt asutatud täiendus-, kutse- ja keskkoolid ja õpetajad. Selle juures on maavalitsuste haridusosa- kondades ametis olnud (Maaomavalitsus Nr. 5 — 1930) 1920 a. — 2 raamatupida- jat, 12 asjaajajat ja 13 kantseleiametnik- ku — kokku 27 ametnikku. 1926 a. on ametnikkude arv vähenenud 27 pealt — 25 peale ja 1929 a. on ametis kokku 22 ametnikku, s. o. keskmiselt iga maaval. haridusosakonna kohta 2 ametnikku ehk niisama palju kui on maavalitsuste juures koolinõunikke ehk tagavaraõpetajaid, vii- maseid on ka keskmiselt 2 isikut iga maa- konna kohta. Tegelikult on m/val. hari- dusosakondade ametnikkude arv veelgi väiksem, sest mitmes maavalitsuses täida- vad haridusosakonna ametnikud ka teiste osakondade ametnikkude kohuseid ja peale 1929 a. on maavalitsuste ametnikkude koosseise veelgi vähendatud (Harjumaal 1931 a.). Pärnumaal on haridusosakon- nas 1 asjaajaja, 1 ametnik ja osakonna ju- hataja, kes ühtlasi m/v. sekretär. Asja- ajaja ja ametniku palk aastast on kokku Kr. 2820. Haridusosakonna eelarve kulu- de summa 1930/31 a. on Kr. 51.126,59 + Kr. 2820, kokku Kr. 53.946,59 — seega lä- heb ametnikkude palgaks 5,2% hariduse kuludest. Kui juurde arvata veel osakon- na juhataja pool palka (1/2 palka arvatud

m/v. sekretärina), tõuseb palga summa Kr. 4020 peale ja üldised hariduskulud see- ga Kr. 55.146,59, millest osakonna palga summa teeb välja 7,1%.

Haridusosakonnale allub kinnitatud koo- livõrgu järele 97 algkooli — 236 õpetajaga ja maavalitsuse ülevalpeetavaist koolist: 6 kodumajanduskooli — 15 õpetaja ja 3 tunniandjaga,

1 keskkool — 12 õpetajaga,
1 kaubanduskool — 15 õpetajaga,
1 tööstusõpilaste kool — 3 õpetajaga,
1 kalaasjanduse kool — 5 õpetajaga.
Kokku 107 kooli — 289 õppejõuga.
Peale selle allub osakonnale:
7 kodukooli — 8 õpetajaga,
9 laseaeda (suveti) — 11 õpetajaga,
7 pühapäevakooli (talviti) — 7 õpeta-
jaga,

73 avalikku rahvaraamatukogu ja 20 mitmesugust kursust.

Üldse on Pärnumaal 1930 a. olnud 230 hariduslikku üksust, milles tegevad olnud 323 õppejõudu. Kuni 1931 a. on haridus- osakonnas peetud 800 õpetaja teenistus- kirju. 1930 a. kestel on haridusosakonna poolt „Maavalitsuse Teatajas“ avaldatud valla- ja alevivalitsustele, koolidele, rahva- raamatukogudele jne. — 82 mitmesugust ringkirja.

1930/31 a. eelarvega kulutab hariduse- osakond:

1) Koolide inspeptsiooni peale — (koolinõunik- kude palk ja sõidu rahad, arstiabi)	Kr. 2.284.—
2) Algkoolide peale — (õpet. arstiabi, tagav. õpet. sõi- duraha)	„ 10.600.—
3) Kesk-, kutse- ja täiendus- koolide ülevalpidamiseks	„ 33.732.59
4) Toetused kehvem. õpilas- tele	„ 2.250.—
5) Haridustöö väljapool kooli (kursused, raamatukogud jne.)	„ 1.720.—

Kokku hariduse peale Kr. 51.126.59

Juba esitatud arvud näitavad, et hari- dusosakonna administratsiooni kulused 5,2% ulatuses ei saa suureks pidada ja osakonna juhataja toob administratsiooni kulude lisaks ainult 1,9%. Loomulik, et administratsiooni kulud võivad kõikuda ühes ehk teises maakonnas, nad võivad olla vähemad ehk suuremad, kuid need

andmed näitavad, et hariduse aparaadi ülevalpidamise kulud ei ole sarnased suu- red, et nende asutuste ülevalpidamise praeguse töö juures ja praegusel kujul kalliks teeks.

Kui võrrelda veneaegsete rahvakoolide inspektori palkasid praeguste vastavate kuludega, ka see näitab, et praegused kulud on palju väiksemad.

Vene ajal sai rahvakoolide inspektor palka 2923 rbl. 20 kop., kantselei kuludeks 600 rbl. ja iseäralisi kuluseid 550 rbl. aas- tas, kokku 4073 rbl. 20 kop. aastas. Pär- nu maakonnas oli ametis 2 inspektorit, seega läks nende ülevalpidamine maksma 8146 rbl. 40 kop. ehk arvestades 1 rbl. = 2 kroonile, s. o. meie rahas 16.292 krooni.

Praegu on ka ametis 2 koolinõunikku, saades palka à 260 kr. kuus, seega 2 koo- linõuniku palk aastas teeb välja Kr. 6240, arvates siia juure veel maavalitsuse poolt kulutatud koolide inspeptsiooni (koolinõu- nikkude sõidu- ja päevarahad, arstiabi jne.) kulud Kr. 2824, tõuseks see summa Kr. 9064 peale, mis välja teeb 55% vene- aegse rahvakoolide inspeptsiooni kulu- dest. Kui koolinõunikku summale Kr. 9064 arvata juurde veel haridusosakonna 2 ametniku palk Kr. 2820 ja osakonna ju- hataja palgaks Kr. 1200 ($\frac{1}{2}$ palka arvesta- tud m/v. sekretärina), teeks see kokku kulused Kr. 13.084 ehk veneaegse 2 rahva- kooli inspektori kuludest 80%. Selle juures peab arvestama, kui veneajal kulus see summa 2 inspektori peale, siis sellest 80% kuludega on tänapäev ametis 2 koolinõu- nikku, 2 kantselei ametnikku ja osakonna juhataja.

„Eesti Statistika“ 1930 a. detsembri kuu numbris on toodud andmed maavalit- suste tulude ja kulude üle 1928/29 a. Vaat- leme ka sealt mõningaid andmeid.

Maavolikogu ja maavalitsuse peale on kulutatud keskmiselt 10,6% kuludest, sel- lest maavolikogu peale keskmiselt 0,5% ja valitsuse peale 7,5% kuludest. Maavalitsuse administratsiooni kulud kõi- guvad 5,3% (Viru) — 14,4% (Viljandi). Hariduse kulud kõiguvad 8,2% (Tartu) — 26,1% — keskmiselt 14,7% kuludest. Rahaliselt on maavalitsused kulutanud hariduse peale kokku Kr. 664.000 ehk 66 mil- jonit senti aastas. Siin ei ole toodud üksikasjalikult hariduseosakonna admini- stratsiooni kulud, kuid need andmed juba näitavad ja lükkavad ümber väiteid, nagu oleks maavalitsused kulukad asutised. Ja

võib konstateerida, et kui maavalitsuse administratsiooni kulud olid 1928/29 a. 7,5 prots. üldkuludest, siis tänapäev on see % isegi väiksem, sest mitmel pool on hiljem maavalitsused veel oma koosseise koondanud nii valitsuse liikmete kui ka ametnikkude peres.

Edasi, vaatleksime milliseid tulemusi kulude kokkuhoiu ja otstarbekohasuse seisukohalt annaks, kui maakonnas oleks riiklik eriasutis ja milline see asutis võiks olla.

Esiteks võiks kujutada ette, et praegused koolinõunikud tehakse riigiametnikkudeks, nagu vene ajal, oma kantselei ja ametnikuga. Enamuses on 2 koolinõuniku igas maakonnas ja loomulikult kumbagi koolinõunikul oleks oma väike kantselei ühe ametnikuga, see oleks minimaalne koosseis. Praegu on ka keskmiselt haridusosakonnas ametis umbes iga koolinõuniku kohta 1 ametnik, seega läheks vaja seesama arv ametnikke, mis tegelikult praegugi on haridusosakonnas ametis. Jääks ära muidugi haridusosakonna juhataja, seega pealiskaudsel vaatlusel võiks kokkuhoidu saavutada vähemalt haridusosakonna juhataja palga arvel, ehkki see on väga kaheldav, sest selle vastu iseseisvate kantseleide ülevalpidamine (üür, küte, valgustus jne.) läheb tingimata kallimaks, kui see on praegu maavalitsustes. Teisalt peab aga arvestama sellega, et koolinõunikud, riigi ametnikkudena, ei saa kõiki neid ülesandeid täita, mis lasuvad praegu haridusosakondade peal. Juba koolinõuniku instituut määrab ära, et tema on koolide instrueerija ja revideerija, mitte aga administratiivasutise juht. Koolinõuniku peale võib küll panna õpetajate ametisse ja lahtiregistreerimise, asetäitjate määramise, tunnikavade kinnitamise jne., kuid seniste maaval. täiendus-, kutse- ja kesk-koolide ülevalpidamisega ühenduses olevaid ülesandeid ei saa kuidagi koolinõuniku peale panna. Ta võib täita küll koolide järelevalve ülesandeid, mitte aga seniseid maavalitsuse majanduslikke ülesandeid. Isegi koolide järelevalve ülesanded osutuvad koolinõunikule raskeks sel puhul, sest koolinõunik peab sageli revideerimistel viibima ja kes määrab siis tema äraolekul asetäitjaid õpetajaid, kes vabastab siis õpetajaid ametikohuste täitmisest jne? Seda peab siis korraldama koolinõuniku kantselei ametnik. Isegi kirjavahetus peab sündima kantselei ametniku arvamisel ja tema allkirjaga. Peab paratamata

jõudma järeldusele, et koolinõunikudest iseseisva riikliku eriasutise loomine pole otstarbekohane ega kuidagi läbiviidav.

Võiks veel olla teine moodus, riiklik maakoollivalitsus, mis koosneks koolinõunikest, kantselei ametnikkudest ja koolivalitsuse juhust — kas maakoolide inspektori või direktoriga eesotsas H. S. M. määramisel. See oleks aga koosseisult samane, kui praegune maakoollivalitsus selle vahega, et omavalitsuse esituskogu poolt valitud maaval. liikme asemel oleks määratud riigi kõrgem ametnik. See ei annaks kulude kokkuhoidu, pole otstarbekohane ega pole vastuvõetav demokraatlisele riigikorrale ja oleks vastolus põhiseadusega.

Ja millist asutist peab siis kodanik eelistama, kas riiklikku asutist määratud ametnikuga või omavalitsuse asutist rahva esituse poolt valitud juhiga? Kohapealsed haridust ja koolielu korraldavad ülesanded oma iseloomult on juba sarnased hellad küsimused, et neid ei saa anda ometi iseseisva bürookraatliku alaliseks määratud kroonu ametniku juhtida, kes võib oma heaksarvamise ja äranägemise järele toimida ja talitada kuidas arvab. Maavalitsuse haridusosakonnad ühes Maakoollivalitsustega on detsentralisatsiooni ja kollegiaalsuse põhimõttele rajatud demokraatlikud omavalitsuse asutised, kellel välja kujunenud oma kogemused ja traditsioonid ning vilumus 13 aastase praktikaga. Need väited, nagu oleks õpetajad ja kool haridusosakonna, kui poliitilise tegevase meelevala all, on täiesti alusetu ja põhjendamata.

„Eestimaa ajutise koolivalitsuse korralduse“ järele on maakoollivalitsus täiesti kollegiaalne asutis — koosnedes: koolivalitsuse juhatajast (m/v. liikmest) koolinõunikest ja koolival. sekretärist. Tema ülesanded on täpselt seadusega ette nähtud ja need on puht koolidesse, õpetajaisse ning haridusse puutuvad küsimused. Nõuandva organidena on ettenähtud veel haridusnõukogu ja hariduskogu. Koolide majanduslikud küsimused kuuluvad maavalitsuse ja maavolikogu otsustamisele.

Jääb täiesti arusaamatuks mõningate ajalehtede vaated ja kirjeldused, mis näevad haridusosakonna juhatajas kõikvõimsat „diktaatori“. Maakoollivalitsuse juhataja kannab igatahes suuremat vastutust, kui mõni kohapealne eluaegne riigiametnik. Koolivalitsuse juhataja tegevust võivad igal ajal kontrollida ja arupärida maa-

koolivalitsuse nõuandvad organid: hariduskogu ja haridusnõukogu, siis Maavalitsus, maavolikogu, revisjoni komisjon, H. S. M. ning lõpuks avalik arvamine ajakirjanduses. Sellepärast on täiesti asjata ja alusetu heita varju maavalitsuste tegevaste peale sellelt seisukohalt.

Kõiki eeltoodud kokkuvõttes peab tähendama:

1) Maavalits. haridusosakonnad (maakoolivalitsused) on tekkinud revolutsiooni tulemusena, asendades endiseid kohapealseid veneaegseid usulistel alustel ja killustatud kihelkonnakoolivalitsusi ja üksikuid tolaeagseid haridust juhtivaid võimukandjaid — uue detsentralisatsiooni ja kolleegiaal põhimõttele ning demokraatlikul alusel rajatud omavalitsuse asutistega eesotsas kohaliku rahva esinduskogu poolt valitud juhiga, kellele ette nähtud sellekohased nõuandjad isikud ja organid ja kes kannab poliitilist vastutust kohaliku rahvaesinduse ees. Sellepärast maavalitsuste hariduseorgani kaotamine, kellele oma ajaloolised ja traditsioonilised alused ning kümnekond aastane välja kujunenud praktika ja vilumus, mõjuks halvavalt hariduse- ja koolide korraldamisele ja juhtimisele maal ning kõigutaks liig suurel määral meie siseriigis hariduse aluseid.

2) Maavalitsuste hariduseosakondade praeguseid ülesandeid, millised ühest küljest seaduste ja määrustega peale pandud ja teisalt omavalitsuse ülesehitavat tööd hariduse alal, ei saa vallaomavalitsuste ega riigi keskasutise ülesandeks teha, kuna esimesed administratiivselt kui geograafiliselt asendilt liig piiratud tegevusalaga, riigi keskvalitsuse organid aga üle-

riiklikult seisukohalt ei saa täita kohapealseid ülesandeid odavamalt ega otstarbekohasemalt.

3) Valdade sihtühingute loomine suuremate ja laialisemate haridusülesannete ja asutiste juhtimiseks ja korraldamiseks ei ole tänapäev meie oludes läbiviidav, sest sihtühingute idee ja korraldus on liialt uus ja tundmatu valdadele ning alles küsitav, kui võrd otstarbekohaselt suudab täita oma ülesandeid. Ta võib kaalumisele tulla alles tulevikus valdade ümberkorraldamisel suuremateks ja elujõulisemateks omavalitsuste üksusteks.

Tänapäev aga maaomavalitsuste põhjalik ümberkorraldamine üheastmeliseks kihelkonna omavalitsuseks oleks liialt suur ettevalmistamata reform ja murrang riigi siseelus, mida ei tohi ette võtta majanduslikul raskel ajal ja põhjaliku kaalumiseteta.

4) Maavalitsuste haridusorgani asendada kohapeal riikliku eriasutistega ei anna soovitavaid tagajärgi ei kulude kokkuhoiu ega otstarbekohasuse seisukohalt ja on vastuvõetamatud rahvale ja demokraatlikele riigikorrale, mis näeb ette kohapealsete ja riikliku ülesannete täitjaiks kohtadel omavalitsusasutised.

5) Maavalitsuste haridusosakonnad on suutnud ja suudavad ka edaspidi küllalt kokkuhoidlikult ja otstarbekohaselt täita oma ülesandeid, kelledel pealegi ajaloolised teened Vabariigi rajamisel ja meie Eesti oma kooli loomisel, mis pärast puudub vajadus ja tarvidus neid omavalitsuse asutisi kaotada ehk ümberkorraldada.

Elu ja eesõigus kohapeal olgu omavalitsusasutistel!

E. Maaomaval. Liidu ja omavalitsuste tegevus.

E. M. Liidu juhatuse koosolek

on 10. aprilliks kokkukutsutud. Pikema vaheaja tagajärjel on koosoleku päevakorda kuhjunud palju suurema tähtsusega küsimusi, nagu koolidesse puutuvad sea-

duse-eelnõud, ehitusaladesse puutuvate määruste eelnõud, maaomavalitsuste ümberkorraldamise reform, Liidu 1930 a. aruanne, sekretäri valimine ja Liidu nõukogu kokkukutsumine.

Maavalitsuste kulud 1. IV. 1928 — 31. III. 1929. 1)

Summad 1000 kr.

	Summad 1000 kr.										%																	
	Viru	Järva	Harju	Lääne	Saare	Pärnu	Viljandi	Tartu	Valga	Võru	Petseri	Kokku	1927/28 (12 kuud)	Viru	Järva	Harju	Lääne	Saare	Pärnu	Viljandi	Tartu	Valga	Võru	Petseri	Kokku	1927/28 kokku		
I. Maavolik. ja vaitsus	61,4	39,5	59,3	31,7	24,7	51,3	39,2	71,7	23,1	39,8	34,6	476,3	475,4	8,0	10,4	10,9	7,2	12,2	13,6	19,2	9,3	12,3	11,1	12,6	10,6	10,1	I	
1. Volikogu	2,0	1,1	3,9	1,2	1,3	3,4	2,3	2,4	1,1	2,2	2,0	22,9	28,2	0,3	0,3	0,7	0,3	0,7	0,8	1,1	0,3	0,6	0,6	0,7	0,5	0,6	1	
2. Valitsus	40,3	29,6	38,5	24,2	20,5	37,5	29,4	46,5	17,1	29,6	26,2	339,4	333,4	5,3	7,8	7,1	5,5	10,1	10,0	14,4	6,0	9,1	8,2	9,5	7,5	7,1	2	
3. Kantselei kulud	8,2	4,4	7,5	4,2	1,8	5,6	4,6	7,4	1,9	4,1	3,2	52,9	51,8	1,0	1,2	1,4	0,9	0,9	1,5	2,2	1,0	1,0	1,2	1,2	1,2	1,1	3	
4. Meajanduslikud k.	5,0	1,0	5,7	1,5	1,1	3,3	1,7	11,9	1,4	3,3	2,9	38,8	41,1	0,6	0,2	1,0	0,3	0,5	0,9	0,9	1,5	0,7	0,9	1,1	0,9	0,9	4	
5. Toetused ja abirah.	5,9	3,4	3,7	0,6	—	1,5	1,2	3,5	1,6	0,6	0,3	22,3	20,9	0,8	0,9	0,7	0,2	—	0,4	0,6	0,5	0,9	0,2	0,1	0,5	0,4	5	
II. Administratiivala	10,7	3,3	6,8	6,2	0,4	1,3	11,0	3,7	5,9	1,9	1,0	52,2	54,2	1,4	0,9	1,3	1,4	0,2	0,4	5,4	0,5	3,2	0,5	0,4	1,2	1,1	II	
1. Palgad, juriidiline büroo, vangim, kur.	1,2	0,2	0,6	0,1	0,1	0,3	—	2,2	1,3	0,1	—	6,1	...	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	—	0,3	0,7	0,0	—	0,1	...	1	
2. Omavalitsuste järelvaive ja korraldus	0,4	—	—	—	—	0,3	0,1	—	—	—	—	0,8	..	0,0	—	—	—	—	0,1	0,0	—	—	—	—	0,0	..	2	
3. Omavalitustegelaste kursused	—	—	—	—	0,2	—	0,0	—	—	0,1	—	0,3	0,7	—	—	—	—	0,1	—	0,0	—	—	—	—	0,0	0,0	3	
4. Vallasekret. lisatoetus ja arstiabi	7,4	2,7	4,7	4,5	—	—	10,2	—	4,1	—	—	33,6	32,3	1,2	0,7	0,9	1,0	—	—	5,0	—	2,2	—	—	0,8	0,7	4	
5. Vangide vedu	1,7	0,4	1,5	1,2	0,1	0,7	0,6	0,8	0,5	1,0	1,0	1,9	...	—	—	—	0,1	—	—	0,1	0,1	0,2	—	—	0,1	0,1	5	
6. Tuletõrje toetus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9,5	11,4	0,1	0,1	0,3	0,3	0,1	0,2	0,3	0,1	0,3	0,3	0,4	0,2	0,3	6	
III. Haridus	109,5	63,6	83,6	69,1	52,8	75,5	38,1	63,3	24,6	69,6	34,3	664,0	1638,6	14,4	16,8	11,7	15,6	26,1	20,1	18,6	8,2	13,1	19,4	12,5	14,7	34,7	III	
1. Inspektsioon	4,2	4,7	1,8	3,1	1,0	2,9	2,5	4,3	0,6	2,4	0,6	28,1	39,9	0,6	1,2	0,3	0,7	0,5	0,8	1,2	0,6	0,4	0,7	0,2	0,6	0,8	1	
2. Rlgekoolid	64,3	33,3	50,6	41,2	28,2	48,8	18,5	38,6	19,0	46,8	31,6	420,9	1346,2	8,4	8,8	9,3	9,3	14,0	13,0	9,1	5,0	10,1	13,0	11,5	9,3	28,6	2	
3. Toetusrahad	5,5	0,9	3,2	1,5	1,9	3,0	—	16,3	1,5	7,2	0,7	41,7	28,6	0,7	0,2	0,6	0,3	0,9	0,8	—	2,1	0,8	2,0	0,3	0,9	0,6	3	
4. Haridustöö väljaspool kooli	3,4	3,8	1,4	0,3	0,3	0,5	0,6	1,8	—	0,9	0,3	13,3	13,4	0,5	1,1	0,3	0,1	0,1	0,1	0,3	0,2	—	0,3	0,1	0,3	0,3	4	
5. Keskraamatukogu ja õppevahendid	0,7	—	0,9	—	—	0,1	0,7	—	0,2	2,2	1,1	7,5	8,1	0,1	—	0,2	—	—	0,1	0,2	—	0,2	0,1	0,6	0,4	0,2	5	
6. Kes- ja erikoolid	31,4	20,9	5,7	23,0	21,3	19,3	16,5	—	3,0	10,1	—	151,2	195,8	4,1	5,5	1,0	5,2	10,5	5,1	8,0	—	1,6	2,8	—	3,4	4,1	6	
7. Muud kulud	—	—	—	—	—	0,3	—	0,7	0,3	—	—	1,3	6,6	—	—	—	—	—	—	0,1	0,1	—	—	—	0,0	0,1	7	
IV. Teravishoid	41,9	30,6	52,9	69,1	52,5	26,0	47,4	42,7	10,6	29,6	42,1	445,4	423,4	5,5	8,1	9,7	15,6	25,9	6,9	23,1	5,5	5,7	8,2	15,3	9,9	9,0	IV	
1. Personaal	25,2	7,5	31,5	14,7	16,2	12,9	17,8	34,9	7,3	15,7	12,7	196,4	186,7	3,3	2,0	5,8	3,4	8,0	3,4	8,7	4,5	3,9	4,4	4,6	4,4	4,0	1	
2. Kanis- ja majan. k-d	2,0	2,3	8,7	3,7	3,9	8,2	0,6	0,8	3,2	6,7	2,5	42,6	49,3	0,3	0,6	1,6	0,8	1,9	2,2	0,3	0,1	1,7	1,8	0,9	0,9	1,0	2	
3. Haig. vastu võitlem.	10,7	0,3	0,8	2,1	0,9	0,3	1,8	1,8	0,1	0,9	4,2	23,9	31,0	1,4	0,1	0,1	0,5	0,4	0,1	0,9	0,3	0,1	0,3	1,6	0,5	0,7	3	
4. Haigemajad	3,1	20,5	11,6	48,5	28,9	1,2	24,8	4,0	—	4,1	19,0	165,7	146,1	0,4	5,4	2,1	10,9	14,3	0,3	12,1	0,5	—	1,1	6,9	3,7	4,1	4	
5. Toetusrahad	—	—	0,3	0,1	—	3,4	2,4	0,2	—	2,2	—	8,6	6,9	—	—	—	0,1	0,0	—	0,9	1,1	0,0	—	0,6	—	0,2	0,1	5
6. Muud kulud	0,9	—	—	—	2,6	—	1,0	—	—	—	3,7	8,2	3,4	0,1	—	—	—	1,3	—	—	0,1	—	—	—	1,3	0,2	0,1	6
V. Hoolekanne	76,8	37,0	34,6	24,1	15,5	57,9	18,7	55,3	22,1	19,8	5,5	367,3	297,0	10,1	9,8	6,4	5,4	7,7	15,4	9,2	7,2	11,8	5,5	1,9	8,2	6,3	V	
1. Lastekodud	24,2	16,0	19,7	—	9,2	28,3	12,0	24,3	4,6	18,2	—	156,5	118,3	3,2	4,2	3,6	—	4,6	7,5	5,9	3,2	2,4	5,0	—	3,5	—	1	
2. Vanadekodud	45,0	16,4	5,5	19,5	5,3	12,5	—	26,6	17,0	—	0,9	148,7	140,6	5,9	4,3	1,0	4,4	2,6	3,4	—	3,4	9,1	—	0,3	3,4	—	2	
3. Nõdram. ja kõrvalabi tarvit. varjup.	—	—	—	—	—	2,0	5,9	—	—	—	—	15,5	—	1,0	—	—	—	—	0,5	2,9	—	—	—	—	—	0,3	3	
4. Lahtine hoolekanne	—	4,6	9,4	4,5	1,0	13,6	0,8	4,0	0,5	1,6	4,0	44,0	30,4	—	1,3	1,8	1,0	0,5	3,6	0,4	0,5	0,3	0,5	1,4	1,0	0,6	4	
5. Muud kulud (tööbõrs ja muud)	—	—	0,0	0,1	—	1,5	—	0,4	—	—	0,6	2,6	7,7	—	—	—	—	—	0,4	—	0,1	—	—	0,2	0,0	0,2	5	

Maavalitsuste kulud 1. IV. 1928 — 31. III. 1929.

	Summad 1000 kr.										%															
	Viru	Järva	Harju	Lääne	Saare	Pärnu	Viljandi	Tartu	Valga	Võru	Petseri	Kokku (12 kuud)	Viru	Järva	Harju	Lääne	Saare	Pärnu	Viljandi	Tartu	Valga	Võru	Petseri	Kokku	1927/28 kokku	
VI. Põllumajandus	122,1	18,4	29,1	62,3	9,0	14,7	22,4	20,6	5,2	17,5	17,0	338,3	336,9	16,0	4,8	5,4	14,1	4,4	3,9	10,9	2,6	2,8	4,9	6,2	7,5	7,1
1. Personaal	14,3	5,1	9,3	8,1	3,1	3,2	6,5	8,3	4,4	1,1	10,2	73,6	76,5	1,9	1,3	1,7	1,8	1,6	0,8	3,2	1,1	2,4	0,3	3,7	1,6	1,6
2. Kantselei- ja majanduslikud kulud	1,6	1,3	3,1	3,1	0,8	0,7	1,9	2,4	0,5	2,0	1,7	19,1	16,8	0,2	0,3	0,6	0,7	0,3	0,2	0,9	0,3	0,2	0,6	0,6	0,4	0,4
3. Põllumajanduskultuuri tõstmine	4,5	1,5	5,7	12,2	0,1	1,5	4,4	5,0	0,1	1,2	3,2	39,4	47,1	0,6	0,4	1,0	2,8	0,1	0,4	2,1	0,6	0,1	0,3	1,2	0,9	1,0
4. Toetusrahad	1,9	—	4,0	0,4	3,5	4,2	0,9	2,1	0,2	8,1	1,2	26,5	24,4	—	—	0,8	0,1	1,7	1,1	0,4	0,2	0,1	2,3	0,4	0,6	0,5
5. Majapidamis- ja põllutöökoolid	98,3	10,5	6,9	38,1	1,4	5,1	8,5	2,8	—	3,1	—	174,7	164,3	12,9	2,8	1,3	8,6	0,7	1,4	4,2	0,4	—	0,9	—	3,9	3,5
6. Loomaktiivikud	1,3	—	—	0,4	—	0,0	—	—	—	1,5	0,3	3,5	6,7	0,2	—	—	0,1	—	0,0	—	—	—	0,4	0,1	0,1	0,1
7. Loomataudidevastu võitlemine	—	—	0,1	0,0	0,1	0,0	0,2	—	—	0,5	0,3	1,2	0,6	—	—	—	0,0	0,0	0,0	0,1	—	—	0,1	0,1	0,0	0,0
8. Muud kulud	0,2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,1	0,3	0,5	0,0	—	—	—	—	—	—	—	—	0,1	0,0	0,0	0,0
VII. Teed	296,2	94,3	272,8	105,4	38,0	128,6	16,7	444,0	90,3	154,9	102,1	1753,3	1145,4	38,9	24,9	50,3	23,8	18,7	34,2	8,1	57,5	48,2	45,8	37,2	38,9	24,3
1. Personaal	9,5	4,9	9,3	2,1	1,7	10,7	7,4	11,6	2,6	3,0	2,5	65,3	59,1	1,2	1,4	1,7	0,5	0,8	2,8	3,6	1,5	1,4	0,8	0,9	1,5	1,3
2. Kantselei- ja majanduskulud	—	0,1	0,5	—	0,3	—	—	0,7	—	0,4	—	2,0	2,8	—	0,0	0,1	—	0,1	—	—	0,1	—	0,1	—	0,0	0,0
3. Teede- ja sildade ehitus- ja parand. kude võrand.	257,9	85,6	238,1	101,4	35,9	111,5	3,2	411,3	86,6	157,6	96,0	1585,1	990,8	33,9	22,6	43,9	22,9	17,8	29,7	1,5	53,2	46,2	43,8	35,0	35,2	21,0
4. Maa- ja kruusaukude võrand.	0,2	—	0,7	0,1	0,1	0,8	0,7	2,0	0,1	0,1	—	4,8	3,8	0,0	—	0,1	0,0	0,0	0,2	0,3	0,3	0,1	0,0	—	0,1	0,1
5. Tehnil. abin. mur. majad	0,9	—	18,5	0,3	—	1,0	5,3	3,8	—	0,5	0,0	30,3	20,0	0,1	—	3,4	0,1	—	0,3	2,6	0,5	—	0,2	0,0	0,7	0,4
6. Postijaamad ja õuemajad	25,5	3,3	3,6	1,5	—	0,4	0,1	2,8	0,4	—	—	37,6	46,4	3,4	0,8	0,7	0,3	—	0,1	0,1	0,4	0,2	—	—	0,8	1,0
7. Muud kulud	2,2	0,4	2,1	—	0,0	4,2	—	11,8	0,6	3,3	3,6	28,2	22,5	0,3	0,1	0,4	—	0,0	1,1	—	1,5	0,3	0,9	1,3	0,6	0,5
VIII. Ettevõtted	—	—	—	—	—	—	—	—	1,5	—	—	1,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,8	—	—	0,0	—
IX. Varandused	27,5	59,4	6,4	0,8	1,3	5,5	3,4	21,1	0,8	0,2	6,9	133,3	97,5	3,6	15,7	1,2	0,2	0,7	1,5	1,6	2,7	0,4	0,1	2,5	3,0	2,1
1. Varand. korrašoid	1,1	55,9	6,2	0,8	1,3	1,8	2,2	20,6	0,8	0,1	5,7	96,5	41,4	0,1	14,7	1,2	0,2	0,7	0,5	1,0	2,6	0,4	0,0	2,1	2,2	0,9
2. " muutsem.	26,4	3,5	0,2	—	—	3,7	1,2	0,5	—	0,1	1,2	36,8	56,1	3,5	1,0	0,0	—	—	1,0	0,6	0,1	—	0,1	0,4	0,8	1,2
X. Laenude tasum. ja %	4,5	21,2	2,0	65,6	4,0	7,8	0,4	26,7	—	9,2	17,2	158,6	95,0	0,6	5,6	0,4	14,8	2,0	2,1	0,2	3,5	—	2,5	6,3	3,5	2,0
XI. Mitmesugused kulud	10,0	11,4	11,3	8,4	4,3	6,7	7,5	8,4	2,5	5,8	13,0	89,3	140,7	1,3	3,0	2,1	1,9	2,1	1,8	3,7	1,1	1,3	1,6	4,8	2,0	3,0
1. Pensioni maks.	5,7	9,7	5,3	3,3	2,9	3,9	4,4	6,9	2,0	3,4	6,8	54,3	66,8	0,7	2,6	1,0	0,7	1,4	1,1	2,2	0,9	1,1	0,9	2,5	1,2	1,4
2. Segakomisjonid ja kohtukulud	0,3	0,6	1,4	1,2	—	0,4	0,8	0,2	0,2	0,0	0,5	5,6	3,1	0,0	0,1	0,3	0,3	—	0,1	0,4	0,0	0,1	0,0	0,2	0,1	0,1
3. Maks. sissenõud. k.	0,4	—	0,1	0,2	—	0,1	1,6	—	—	—	—	2,4	2,2	0,1	—	0,0	0,1	—	0,0	0,8	—	—	—	—	0,1	0,0
4. Toetuseltsidele ja organisats.	—	0,0	1,0	—	0,4	—	—	—	—	0,2	—	1,6	4,0	—	0,0	0,2	—	0,2	—	—	—	—	0,1	—	0,0	0,1
5. Eel'm. a. puudujääk	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,1	0,5
6. Kapitalide asutam.	3,6	1,1	3,5	3,7	1,0	1,1	0,7	1,3	0,3	0,8	0,7	17,8	—	0,5	0,3	0,6	0,8	0,5	0,3	0,3	0,2	0,1	0,2	0,3	0,4	—
7. Muud kulud	1,2	—	3,2	—	—	0,4	—	14,6	0,8	1,5	0,6	22,3	14,1	0,2	—	0,6	—	—	0,1	—	1,9	0,4	0,4	0,3	0,5	0,3
XII. Tagavaara summad	761,8	378,7	542,0	442,7	202,5	375,7	204,8	772,1	187,4	359,8	274,3	4501,8	4718,2	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Kokku	761,8	378,7	542,0	442,7	202,5	375,7	204,8	772,1	187,4	359,8	274,3	4501,8	4718,2	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

1) Summad E. Maaomaval. Liidu poolt koostatud tabelist, % osa koostatud Riigi Statistika Keskbüroos ja ilmunud „E. Statistikas“.

Välismaade omavalitsused.

Soome Maakogukondade Liidu 10 a. juubel.

Soome 1917 a. uus vallaomavalitsuse seadus, avardades suuresti vallaomavalitsuste kompetentsi ja tegevusvõimalusi, suurendas tunduvalt ühtlasi vallaomavalitsuste ülesandeid ja kohustusi. Nende täitmiseks läks vaja põhjalikumat asjatundmist ja palju, palju muud.

Nende tarvete täitmiseks hakati otsekohe vajadust tundma erilise vallaomavalitsuste keskorganisatsiooni järele. Ärksamate valdade ja ühistegeliste asutuste keskkorralduse — Pellervo Seltsi — algatusel võeti asi kaalumisele ning tuldi otsusele, et kõige otstarbekohasem on niisugust keskasutust luua valdade oma-abi, s. o. ühistegelisel alusel. Sama arvamist pooldas ka 1920 a. ülesande lahendamisele kaasakutsutud Põllumajandustootjate Liit. Loodi ettevalmistav toimikond edukunna soomekeelsete erakondade esindajate osavõttel, kes tarvilikkude ettevalmistuste järgi 1. ja 2. veebruariks kokku kutsus üleriiklise maakogukondade (valdade) kongressi, kus Maakogukondade Liidu asutamise mõte vaimustusega omaks võeti ning ühemeelse otsusega ka teostati.

Asutamisprotokollile ja põhikirjale kirjutasi sealsamas alla 126 valda ning järgnevatel aastatel kasvas Liidu liikmete arv ühes Liidu tegevuse laienemisega järjekindlalt, olles praegu juba 409, ühendades seega peaaegu kõiki soomekeelseid valdasid, milliste üldarv Soomes on 465.

Oma esimiseks ülesandeks võttis Liit igakülgse nõuande organiseerimise valdadele nende tegevuses ja asjaajamises. See sünnib Liidu rohkearvulise instruktorite

pere kaudu. Tarvitades seaduslikku õigust, on suur hulk valdu, siinamaani 230, oma revisjonikomisjoni üheks liikmeks valinud Maakogukondade Liidu ja nii pääseb Liit oma revident-instruktorite kaudu otse vallaomavalitsuse tegevuse juurteni, andes seal kõike tarvilikku nõu ja juhatus ning valvates selle järele, et valdade asjaajamine sünnib kõigiti otstarbekohaselt ning seaduspäraselt. Õigusteadlikku nõuannet jagab Liit valdadele oma juriidilise büroo kaudu Liidu keskkantselei juures. Valdade majapidamises on Liit püüdnud rajada sihtjooni, mis võimaldaksid vähendada valdade üldist kulude kooramat, eriti aga kulutuste ebaproduktiivsust. Selleks on toimetatud põhjalikke uurimisi valdade majapidamise ja ainelise seisukorra üle, et näha, kus võimalik oleks midagi parandada.

Et võimaldada kulusid vähendada koolide varustamise alal õppetarbeteaga, on Liidu juurde loodud suur õpperaamatute ja õppetarbete ladu, teatavas mõttes valdade ühistegelise „omatööstus“, ühes eeskujuliku trüki- ja köitekojaga, kus peale õpperaamatute ja Liidu ajakirjade „Maakogukond“ ja „Rahvakool“ valmistatakse kõiki valla asjaajamises tarvisminevaid kontoriraamatuid ja plankette, juhatuskirju, käsiraamatuid valdade asjaajamise kohta jne. jne.

Juurde lisades lõpuks veel seda, et Liit on omale Helsingisse suutnud soetada suure, seks otstarbeks eraldi ehitatud kinnisvara, mis enesesse mahutab kõik Liidu asutused ja ettevõtted, näeme, et edu esimese kümne aasta tegevuses on olnud suur. Arvatavasti jätkub Liidul seda hoogsat edu edaspidisekski. Selleks õnne!

Õiendus.

„Maaomavalitsuse“ k. a. Nr. 5 ilmunud Võru Maavalitsuse esimehe A. Kohveri kirjutises „Meie maaomavalitsused praegu ja nende ümberkorraldamise võimalusi tulevikus kulude kokkuhoiu ja otstarbekohasuse seisukohalt“ on tabel Nr. 1 näidatud, nagu oleks Valga Maavalitsuses olnud 1929. aastal 9 kantseleiametnikku. See kantseleiametnikkude arv ei vasta tõele. Selle õienduseks teatab Maavalit-

sus, et 1929. aastal oli ja on ka praegu Valga Maavalitsuses ainult 6 kantseleiametnikku, nimelt:

1. Administratiivosakonna ja majandusosakonna asjaajaja, kes ühtlasi Maavalitsuse arhivaar,

2. Sotsiaalosakonna (hoolek. ja tervishoiu) asjaajaja ja Maavalitsuse laekur,

3. Haridusosakonna ja põllumajandusosakonna asjaajaja,

4. Teede- ja ehitusosakonna asjaajaja,
5. raamatupidaja ja
6. masinakirjutaja.

See eksitus on tekkinud sellest, et algul nimetatud artikli autor ei teadnud tähele panna Valga Maavalitsuse 1929. a. ametnikkude kohta „Maaomavalitsuse“ 1930. a. Nr. 6 lhk. 104 toodud õiendust, kuna sel puhul toodi „Maaomavalitsuses“

eksikombel kõrgem ametnikkude arv selle tõttu, et loeti üles ametid, mitte isikud. Vea kordamise puhul vabandab end autor, sest eksitus pole sihilik, vaid autori siht oli just näidata, et ametnikkude arv vähenenud on.

Selle õiendusega selgib ühtlasi, et ametnikkude kogu hulk 1929. a. väiksem oli kolme võrra, kui A. Kohver oma arvestustes näitas.

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 19. Vallaametnikkude palkade kohta.

Vallavolikogude kodukorra § 69 järele ei või volikogu sekretärile kord määratud palka mitte vähendada.

Kas on see maksev ka vallaametnikkude, sekretäri abilise, õpil. ja kantseleiametnikkude kohta ja kas võib vallavolikogu tema poolt, nimetatud ametnikkudele, kordmääratud palka vähendada ja missuguse seaduse alusel?

T. vallasekretäri õpilane.

Vastus:

Ei ole maksev, kuid neil juhtudel, kui maavolikogu on nende palga kindlaks määranud (ajutine seadus vallaametnikkude palga ja tööolude korraldamise kohta, § 1 R. T. 69/70 — 1920), ei või vallavolikogu määrata neile palka alla tähendatud määra.

Küsimus Nr. 20. Lastega lesenaise uuestabiellumise korraldama tema esimese abi elu lastele hooldajate määramisest ja nendelt aruannete nõudmisest.

Ühed vallakohtud vabastavad kohe peale surud isa varanduse jagamise lepingu tegemist lese ja laste vahel, viimaste eestkostjad ametist, (Balti Eraõig. § 284), teised jätavad eestkostjad ameti ja jätavad alaealiste laste varanduse osad, mis jäid uuesti abielluja ema valitseda, nende, eestkostjate, järelevalve alla ning lasevad kuni 20 aasta vanuseneni aruanded esitada.

Kumb viis on õigem?

Vastus:

Tuleb tunnistada õigeks viimaste vallakohtude tegevus.

Küsimus Nr. 21. Ärasurnud abikaasast järele jäänud varandusseisu kindlaks tegemise viisist (Balti Eraõig. § 278) lastega lese uuesti abiellumisel.

Ühed vallakohtud teevad niiviisi, et saavad kohale ühe oma liikme, lasevad varaüleskirjutada ja lesele hoiule anda. Teised kannavad varanduse seisu kohtu istangu protokollil uuesti abielluda soovija etteütlemise ja kaasatoodud tunnistajate ülekuulamise andmete põhjal. Kumb viis on õigem?

Vastus:

Esimene.

Küsimus Nr. 22. Lisa kinnisvaraja naturaalkohustuste maksu väljaarvamise kohta.

Riigi Teatajas nr. 57 — 1930. a. avaldatud maal asuvate kinnisvarade kinnisvara maksu seaduse muutmise seaduse § 4 põhjal võetakse 1931. aastal kinnisvara maksu maadelt 21 senti puhtakasu rublalt.

Missugusel alusel tuleb väljaarvata Järvamaal vallaomavalitsuste heaks võetav lisakinnisvarade maksumäär, sest Järvamaa kohta puuduvad vastavad normid puhtakasu rublalt võetava lisakinnisvara maksu määra kohta, kuna endist ülemmäära 13 senti adrasajandikult, muudetud ei ole.

Vallasekretär Järvamaal

Vastus:

Tuleb võtta endisel alusel (R. T. 83/84 — 1924, sead. Nr. 59, § 22¹ p. 1 l. a.).

Küsimus Nr. 23. Tulumaksu tähtaja ja viivitus % arvamisest.

Kohalik Maksuinspektor nõuab, et juhtumise kui tulumaksu tähtaeg on 30. septembril ja maksnik tasub maksu völa 31. oktoobril, siis tuleb võtta % juba kahe kuu eest, sest maksutähtjast olla möödunud juba üks kuu 30. oktoobril. Palun vastust, kas tulu- ja kinnisvaramaksu % tuleb arvestada kalendri kuudega ja maksu tähtjaks nendel kuudel. milliste 31 päeva arvata ka viimane päev, või tuleb arvata kuuks 30 päeva ja kas eelnimetud maksuinspektori nõudmine ei ole mitte vastolus B. E. S. §§ 3051 ja 3052 nõuetega.

Vallasekretär F. V.

Vastus:

Tulumaksu seaduse § 71 (R. T. 78 — 1922) tekst, samuti ka maal asuvate kinnisvarade kinnisvara maksu seaduse (R. T. 18/19 — 1920, sead. Nr. 82) § 28, § 29 esimese lõike, § 30 teise lõike, § 39 j. t. tekst lubab oletada, et viivitusraha võtmisel tuleb arvestada kalendri kuudega, kuna teiselt poolt vastupidise seisukoha kasuks kõnelevad tulumaksu seaduse § 64 teine lõige ja maal asuvate kinnisvarade kinnisvara maksu § 29 teine lõige. See-pärast oleks soovitatav, et asjasse tooks selguse majandusminister, tuedes temale antud õigusele (Tulumaksu seaduse § 93 ja maal asuvate kinnisvarade kinnisvara maksu seaduse § 41).